

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ  
«ОХТИРСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ  
СУМСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»  
ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ  
ЦИКЛОВА КОМІСІЯ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ  
СПЕЦІАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ТОРГІВЛЯ

# КУРСОВА РОБОТА

З дисципліни «Підприємницька діяльність»

на тему: Бізнес-план діяльності фермерського  
господарства «Колос України»

Виконала: студент III курсу, 36 групи  
галузі знань 07 Управління та  
адміністрування  
спеціальності 076 Підприємництво та торгівля

*Арсеній БОГОМОЛ*

Керівник - викладач

*Анна КОГУТ*

Оцінка за національною шкалою

---

## Члени комісії

\_\_\_\_\_  
(підпис) Любов ПРОГОННА

\_\_\_\_\_  
(підпис) Зульфія РУДИЧЕНКО

м. ОХТИРКА – 2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ  
«ОХТИРСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ  
СУМСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

Відділення Будівництва, економіки та фінансових технологій  
Циклова комісія економічних спеціальностей  
Освітньо-кваліфікаційний рівень фаховий молодший бакалавр  
Шифр та найменування галузі знань 07 Управління та адміністрування  
Освітньо-професійна програма Підприємництво, торгівля та біржова діяльність  
Спеціальність 076 Підприємництво та торгівля

ЗАТВЕРДЖУЮ  
Голова ЦК економічних спеціальностей  
\_\_\_\_\_ Анна КОГУТ  
«\_\_\_\_\_» \_\_\_\_\_ 2026 р

**ЗАВДАННЯ**  
**на курсову роботу з дисципліни**  
**„Підприємницька діяльність”**  
**студента 3 курсу 36 групи**  
**Арсенію БОГОМОЛУ**

**Тема роботи: „ Бізнес-план діяльності фермерського господарства ”**

Вихідні дані:

1. Земельна площа – 320 га ріллі:
  - а) 60 га ріллі – у власності фермерського господарства
  - б) 260 га ріллі – у користуванні фермерським господарством
2. Сільськогосподарські культури для вирощування:
  - а) Озима пшениця;
  - б) Ячмінь;
  - в) Гречка;
  - г) Соняшник;
3. Грошова оцінка 1 га ріллі - 28159 грн.
4. Годинна тарифна ставка 61,12грн
5. Орендна плата 5%.
6. Умови одержання кредиту
  - а) Період кредитування 12 місяців;
  - б) Процентна ставка (річних) 30%.

Дата видачі завдання «\_\_\_\_\_» \_\_\_\_\_ 2026 р.

Керівник курсової роботи \_\_\_\_\_ Анна КОГУТ

Завдання до виконання прийняла студентка «\_\_\_\_\_» \_\_\_\_\_ 2026 р.

Студент (ка) \_\_\_\_\_

Розглянуто і схвалено на засіданні ЦК економічних спеціальностей

Протокол № \_\_\_\_\_ від \_\_\_\_\_

## **ЗМІСТ**

|                                                                                                 |           |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>ВСТУП.....</b>                                                                               | <b>4</b>  |
| <b>1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-ПЛАНУ З<br/>УРАХУВАННЯМ ОСОБЛИВОСТЕЙ ГАЛУЗІ.....</b> | <b>5</b>  |
| 1.1 Бізнес-план та основні етапи його формування                                                |           |
| 1.2. Умови формування бізнес-плану з урахуванням специфіки галузі<br>виробництва                |           |
| 1.3. Правове регулювання процесу розробки бізнес-плану                                          |           |
| <b>2. РОЗРОБКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ БІЗНЕС-ПЛАНУ.....</b>                                             | <b>13</b> |
| 2.1 . Короткий опис підприємницького проекту                                                    |           |
| 2.2 Опис підприємства                                                                           |           |
| 2.3 Опис продукції та ринку                                                                     |           |
| 2.4 Управління та організація виробництва                                                       |           |
| 2.5 План виробництва                                                                            |           |
| 2.6. План маркетингу                                                                            |           |
| 2.7. Фінансовий план                                                                            |           |
| 2.8 Ризик і шляхи його зниження                                                                 |           |
| <b>3. ОХОРОНА ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....</b>                                                    | <b>35</b> |
| 3.1 Загальні положення                                                                          |           |
| 3.2 Безпека польових робіт під час воєнного стану                                               |           |
| <b>ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ. ....</b>                                                              | <b>39</b> |
| <b>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....</b>                                                          | <b>40</b> |

## ВСТУП

Планування діяльності підприємства неможливе без якісно розробленого бізнес-плану, який виступає одним із ключових інструментів управління, особливо в аграрній сфері.

Бізнес-план покликаний не лише визначити стратегічні цілі підприємства, а й слугувати інструментом постійного аналізу та контролю його господарської діяльності. Під час його розробки для аграрного підприємства необхідно враховувати не тільки фінансово-економічні показники, але й особливості сільськогосподарського виробництва, технологічні процеси, ринкову кон'юнктуру, сезонність, а також екологічні та нормативно-правові вимоги, що регламентують діяльність у цій галузі.

У межах даної курсової роботи передбачається розробка бізнес-плану для сільськогосподарського підприємства «Колос України», основним видом діяльності якого є вирощування сільськогосподарських культур. Основними завданнями дослідження є аналіз ринку, оцінка попиту на продукцію, розрахунок ключових фінансових показників та формування стратегії, спрямованої на зниження витрат і підвищення прибутковості підприємства. Особлива увага приділяється прогнозуванню фінансових результатів, що дозволяє визначити обсяг необхідних ресурсів і оцінити економічну доцільність реалізації проєкту.

Результати розробки бізнес-плану сприятимуть удосконаленню системи управління підприємством, раціональному використанню наявних ресурсів, оптимізації виробничих процесів і підвищенню рівня конкурентоспроможності. Реалізація запланованих заходів дасть змогу підприємству чітко окреслити напрями досягнення поставлених цілей та підготуватися до можливих змін у ринковому середовищі.

Таким чином, бізнес-план є базовим документом, що забезпечує ефективне управління сільськогосподарським підприємством. Він виступає основою стратегічного розвитку, сприяє залученню фінансових ресурсів і дозволяє здійснювати контроль за виконанням запланованих завдань.

## **1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-ПЛАНУ З УРАХУВАННЯМ ОСОБЛИВОСТЕЙ ГАЛУЗІ**

### **1.1 Бізнес-план та основні етапи його формування**

Бізнес-план — це документ, у якому детально описано підприємницьку ідею, шляхи її реалізації, а також надано оцінку ринкових умов, виробничого процесу, організаційної структури, фінансових показників, можливих ризиків і очікуваного прибутку. Крім того, бізнес-план розкриває особливості управління майбутнім бізнесом.

Головною метою складання бізнес-плану є створення концепції розвитку підприємства або реалізації бізнес-проєкту. Ця концепція повинна враховувати оцінку зовнішнього й внутрішнього середовища, забезпечувати контроль та адаптацію до змін, допомагати в ухваленні стратегічних рішень. Бізнес-план, як багатофункціональний інструмент, виконує кілька ключових ролей:

#### **1. Залучення фінансування.**

Бізнес-план слугує своєрідною презентацією проєкту для потенційних інвесторів чи кредиторів. Він містить обґрунтовані фінансові розрахунки: скільки коштів потрібно на старт, як планується їх витратити, коли і як повернуться запозичені ресурси, який рівень ризику передбачено. Все це створює основу для довіри між підприємцем і фінансовими партнерами.

#### **2. Інформаційна підтримка взаємодії з партнерами.**

На ранньому етапі бізнес-план допомагає налагодити зв'язки з постачальниками, потенційними клієнтами, працівниками. Завдяки чітко викладеному плану, підприємцю легше переконати інших у доцільності реалізації проєкту та досягненні очікуваних результатів.

#### **3. Інструмент управління.**

Бізнес-план виступає як модель, що дозволяє прогнозувати, аналізувати й

управляти бізнесом. Успіх підприємства великою мірою залежить від того, наскільки добре розуміється поточна ситуація, наскільки чітко сформульовані цілі, та наскільки грамотно розплановано шляхи їх досягнення.

До складу бізнес-плану обов'язково мають увійти:

- дослідження ринку та аналіз попиту;
- маркетингова стратегія;
- оцінка інвестиційних можливостей;
- план запуску та масштабів виробництва;
- фінансовий план;
- заходи з охорони довкілля.

Початком розробки бізнес-плану є формування інформаційної бази. Це передбачає збір та систематизацію даних правового, економічного, політичного, соціального й технічного характеру. Також важливо враховувати загальну економічну ситуацію, особливості галузі, зміни законодавства, можливі ризики та сприятливі фактори. [4]

Ключові етапи створення бізнес-плану:

1. Формулювання мети написання.

Потрібно чітко визначити, для чого складається план — залучення інвестора, створення внутрішньої стратегії тощо.

2. Визначення цільової аудиторії.

Бізнес-план може бути спрямований як на внутрішніх користувачів (менеджерів), так і зовнішніх (банки, інвестори, лізингові компанії, фонди).

3. Збір необхідної інформації.

На цьому етапі ідентифікуються джерела даних, які допоможуть у плануванні та прогнозуванні.

4. Розробка структури документа.

Структура залежить від специфіки бізнесу, ринку, масштабів діяльності та потреб потенційних користувачів документа.

Завдяки бізнес-плану можна вирішити низку завдань, зокрема:

- обґрунтувати вибір напрямку розвитку підприємства;
- прорахувати фінансові показники: обсяг продажів, прибуток;
- визначити джерела фінансування;
- сформувати команду для реалізації ідеї.

Центральною частиною будь-якого бізнес-плану є фінансування. Саме цей документ допомагає залучити капітал, а процес його підготовки — глибше осмислити всі аспекти проєкту. Бізнес-план стає основою для діалогу з партнерами, інвесторами, а також інструментом підбору персоналу [1].

## **1.2. Умови формування бізнес-плану з урахуванням специфіки галузі виробництва**

Формування бізнес-плану діяльності фермерського господарства має здійснюватися з обов'язковим урахуванням галузевих особливостей сільськогосподарського виробництва. Аграрна сфера характеризується підвищеним рівнем ризику, залежністю від природно-кліматичних умов, сезонністю виробничих процесів та нестабільністю ринкової кон'юнктури. У зв'язку з цим бізнес-план для фермерського господарства повинен бути не лише економічно обґрунтованим, а й достатньо гнучким для адаптації до змін зовнішнього середовища.

Однією з ключових умов розробки бізнес-плану є врахування природно-кліматичних факторів, які безпосередньо впливають на результати сільськогосподарської діяльності. До них належать погодні умови, родючість ґрунтів, рівень зволоженості, тривалість вегетаційного періоду та ймовірність виникнення несприятливих природних явищ. У бізнес-плані ці фактори мають відображатися через вибір культур для вирощування, технологій обробітку ґрунту, обсягів виробництва та прогнозованих показників урожайності.

Важливою особливістю аграрної галузі є сезонний характер виробництва, що зумовлює нерівномірність надходження доходів та необхідність авансування значних фінансових ресурсів на початкових етапах виробничого циклу. Тому при формуванні бізнес-плану фермерського господарства особлива увага приділяється плануванню грошових потоків, визначенню потреби в оборотному капіталі та вибору джерел фінансування. Наявність чіткого фінансового плану дозволяє забезпечити безперервність виробничого процесу та фінансову стабільність господарства.

Ще однією важливою умовою формування бізнес-плану є ґрунтовний аналіз ринку сільськогосподарської продукції, оскільки саме ринкове середовище значною мірою визначає економічні результати діяльності фермерського господарства. Сільськогосподарські виробники перебувають у тісній залежності від коливань закупівельних і ринкових цін, рівня платоспроможного попиту, а також інтенсивності конкуренції як з боку великих аграрних підприємств, так і з боку інших фермерських господарств. У зв'язку з цим у бізнес-плані необхідно детально дослідити поточний стан та перспективи розвитку аграрного ринку.

Особливу увагу слід приділяти аналізу попиту на окремі види сільськогосподарської продукції, його сезонним коливанням та чинникам, що впливають на формування цін. Важливим елементом є оцінка цільових сегментів ринку, визначення потенційних споживачів, а також їхніх вимог до якості, обсягів постачання та умов реалізації продукції. Це дає змогу фермерському господарству адаптувати структуру виробництва до потреб ринку та уникнути перевиробництва.

У бізнес-плані також доцільно враховувати наявність та роль посередників, зокрема заготівельних підприємств, трейдерів, переробних компаній і торговельних мереж. Аналіз умов співпраці з ними дозволяє обрати найбільш вигідні канали збуту та зменшити витрати, пов'язані з транспортуванням і зберіганням продукції. Поряд із цим перспективним напрямом є розвиток прямих каналів реалізації, таких як продаж

безпосередньо кінцевому споживачу, що сприяє зростанню рівня доходів фермерського господарства.

Комплексний аналіз ринку в межах бізнес-плану дає можливість своєчасно виявляти потенційні загрози та можливості, прогнозувати зміни кон'юнктури та приймати обґрунтовані управлінські рішення. У результаті це сприяє мінімізації підприємницьких ризиків, підвищенню конкурентоспроможності фермерського господарства та забезпеченню стабільного рівня прибутковості його діяльності.

Специфіка галузі також передбачає дотримання екологічних, санітарних і правових норм, що регулюють сільськогосподарське виробництво. Бізнес-план повинен містити інформацію щодо відповідності діяльності фермерського господарства чинному законодавству, використання екологічно безпечних технологій та раціонального використання земельних ресурсів. Це є важливою умовою для отримання державної підтримки та підвищення довіри з боку інвесторів і фінансових установ.

Таким чином, формування бізнес-плану діяльності фермерського господарства є складним процесом, що потребує комплексного підходу та врахування специфіки аграрної галузі. Грамотно розроблений бізнес-план дозволяє не лише оцінити економічну доцільність діяльності, а й забезпечити ефективне управління ресурсами, зниження ризиків та досягнення сталого розвитку фермерського господарства [2].

### **1.3. Правове регулювання процесу розробки бізнес-плану**

Процес розробки бізнес-плану в аграрному секторі регулюється широким комплексом законодавчих актів, які створюють правову базу для ведення підприємницької діяльності в Україні. Знання цих норм та їх урахування в бізнес-плані — критично важливі для юридичної чистоти проєкту, його реалізації та залучення фінансування.

Право на підприємницьку діяльність закріплено Конституцією України. Згідно зі статтею 42, кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом. Держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності. Не допускається зловживання монопольним становищем на ринку, недобросовісна конкуренція, та забороняється протиправне обмеження підприємницької діяльності.

Це положення гарантує громадянам можливість вільно створювати бізнес, у тому числі в сільському господарстві, а також передбачає державний контроль за дотриманням принципів чесної конкуренції. [4]

Земельний кодекс України регулює:

- порядок набуття, користування та передачі земель сільськогосподарського призначення;
- процедуру оренди земель (ст. 93–98), у т.ч. вимоги до договорів оренди;
- обмеження щодо продажу с/г земель, кадастровий облік;
- екологічні вимоги до використання земель.

У бізнес-плані слід чітко вказувати правовий статус земельних ділянок, на яких буде реалізовано проєкт: площу, форму власності (оренда, пай, суборенда), цільове призначення, кадастровий номер, термін дії договору.

Закон України «Про фермерське господарство» 19 червня 2003 року, номер 973-IV регулює:

- створення, реєстрацію та діяльність фермерських господарств (ФГ);
- передачу земель ФГ на умовах оренди чи у власність;
- правовий статус фермерського підприємця;
- порядок ведення обліку та звітності;
- можливості для отримання державної підтримки.

Цей закон важливий для фермерів як основних суб'єктів сільськогосподарської діяльності. У бізнес-плані фермерського господарства варто відображати положення про правовий статус ФГ, обсяг і вид діяльності, структуру власності.

Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» 21 липня 2020 року номер 819-IX регулює:

- порядок створення кооперативів (обслуговуючих, виробничих);
- принципи управління та розподілу прибутку;
- фінансові взаємовідносини між членами кооперативу;
- державну підтримку кооперативного руху.

Якщо у бізнес-плані передбачено об'єднання ресурсів із іншими учасниками (пайовиками, сусідами, дрібними фермерами), варто детально описати кооперативну форму співпраці згідно з цим законом.

Закон України «Про засади державної аграрної політики та державної політики сільськогосподарського розвитку» від 24 червня 2004 року номер 1877-IV регулює:

- види державної підтримки (дотації, субсидії, пільгові кредити, компенсації);
- порядок доступу до фінансових програм (через бізнес-план, конкурс, заявку);
- державні гарантії за кредитами агровиробників;
- вимоги до проєктів щодо їх рентабельності, екологічності, ефективності.

Цей закон особливо важливий при плануванні залучення державних ресурсів. Бізнес-план повинен відповідати вимогам міністерств чи фондів, які надають таку підтримку.

Податковий кодекс України регулює:

- систему оподаткування аграрних підприємств;
- спеціальні режими (єдиний податок 4 групи для аграріїв);
- податкові пільги, пов'язані з виробництвом с/г продукції;
- порядок податкової звітності, облік витрат і прибутку.

У бізнес-плані слід вказати обрану систему оподаткування, можливість пільг, податкове навантаження, прогностні зобов'язання до бюджету.

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» був ухвалений 25 червня 1991 року під номером 1264-XII, а також галузеві акти (про пестициди, відходи, водні ресурси) встановлюють правила ведення с/г діяльності, щоб не завдати шкоди природі. У бізнес-плані варто описати:

- заходи з утилізації відходів;
- безпечне використання ЗЗР;
- плани екологічного моніторингу.

У разі вирощування с/г продукції для експорту або продажу в мережах, потрібно дотримуватися стандартів якості (НАССР, ISO, органічна сертифікація). Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» зобов'язує суб'єкта пройти відповідну реєстрацію й аудит.

Закон «Про працю» та Кодекс законів про працю України регулюють найм працівників, оплату праці, соціальне забезпечення, техніку безпеки. Це важливо при плануванні штатної структури у бізнес-плані.

Правове забезпечення бізнес-планування в сільському господарстві базується на Конституції та низці спеціалізованих законів. Усі вони мають бути враховані в процесі створення бізнес-плану, особливо в частині земельних правовідносин, форми господарювання, податкових зобов'язань, екологічних вимог і можливостей державної підтримки. Ретельне дотримання нормативних вимог не лише полегшує реалізацію проєкту, а й підвищує довіру з боку інвесторів, банків та партнерів.

## **2. РОЗРОБКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ БІЗНЕС-ПЛАНУ**

### **2.1 . Короткий опис підприємницького проєкту**

Підприємницький проєкт передбачає розвиток фермерського господарства «Колос України», яке спеціалізується на вирощуванні зернових та олійних культур, зокрема: озимої пшениці, ячмінь, гречки та соняшника.

Фермерське господарство здійснює діяльність у сфері сільського господарства, орієнтуючись на ефективне використання наявних земельних ресурсів, впровадження сучасних агротехнологій, підвищення врожайності та розширення ринків збуту. Загальна площа оброблюваних земель становить 320 га.

Метою проєкту є забезпечення стабільного прибутку шляхом реалізації високоякісної сільськогосподарської продукції на внутрішньому ринку, а також сприяння зміцненню продовольчої безпеки регіону. У рамках проєкту передбачено поетапне впровадження сучасної техніки й систем зрошення, а також розвиток партнерських відносин із місцевими елеваторами та переробними підприємствами.

### **2.2 Опис підприємства**

Підприємство «Колос України» знаходиться за адресою - с. Пологи, Охтирський район, Сумська область. Поряд знаходиться місто Охтирка, відстань до нього 3 км. Обласний центр - Суми, на відстані - 122 км.

Організаційно-правова форма підприємства “Колос України” фермерське господарство. Спеціалізується на вирощуванні таких зернових та олійних культур як: : озимої пшениці, ячмінь, гречки та соняшника.

Загальна площа - 320 га

60 га ріллі – власність

260 га ріллі – користування

Село Пологи Охтирського району розташоване в природно-кліматичних умовах, що є сприятливими для ведення сільського господарства та вирощування основних сільськогосподарських культур. Клімат території помірно континентальний: з характерними холодними, але не надто суворими зимами та теплим, відносно вологим літом. Середня температура повітря в липні становить близько  $+19,5^{\circ}\text{C}$ , у січні — близько  $-7^{\circ}\text{C}$ . Основна частина опадів припадає на літній період, у вигляді дощів, а середньорічна кількість опадів складає від 550 до 700 мм, що забезпечує природне зволоження для більшості культур.

Ґрунти в районі Полог здебільшого представлені темно-сірими та сірими лісовими ґрунтами, які вирізняються гарною структурою та високим вмістом гумусу. Залежно від ділянки, вміст гумусу варіюється в межах 3,5–7%, з переважанням гумінових кислот, що позитивно впливає на структуру ґрунту та його здатність до утримання вологи і поживних речовин. Потужність гумусового горизонту досягає 35–45 см. Реакція ґрунтового розчину слабокисла, з наявністю карбонатів кальцію на глибинах понад 120 см.

Такі ґрунти активно використовуються для вирощування зернових культур, технічних та кормових рослин. Для підтримки родючості застосовуються органічні добрива, сидерація, а також глибоке розпушування орного шару. Загалом, природні умови сприяють високій продуктивності аграрного виробництва, за умови дотримання сучасних технологій землеробства та збереження екологічної рівноваги земель.

Фермерське господарство «Колос України» має в складі основні засоби вартість яких складає - 501200 грн.

При вирощуванні зернових культур (озима пшениця, ячмінь, гречка, соняшник) підприємство використовує традиційні технології.

### **2.3 Опис продукції на ринку**

У 2026 році фермерське господарство «Колос України» планує вирощувати такі культури як: озима пшениця, ячмінь, гречка, соняшник.

Озима пшениця є однією з найважливіших зернових культур, що вирощуються в аграрному секторі України, та займає провідне місце у структурі посівних площ. Вона має велике господарське значення, оскільки є основною сировиною для виробництва хліба, борошна та інших продуктів харчування, а також використовується в комбікормовій промисловості. Завдяки високій врожайності та стабільному попиту озима пшениця є економічно привабливою культурою для фермерських господарств.

Озима пшениця відіграє ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки країни. Висока якість зерна, зокрема вміст білка та клейковини, визначає її цінність для борошномельної та хлібопекарської промисловості. Крім того, ця культура характеризується відносною стійкістю до несприятливих погодних умов і ефективним використанням вологи, що особливо важливо в умовах кліматичних змін.

На ринку України озима пшениця є однією з найбільш затребуваних зернових культур. Основними споживачами продукції є борошномельні підприємства, комбінатори хлібопродуктів, а також трейдери, що здійснюють експорт зерна. Ціни на озиму пшеницю формуються під впливом як внутрішнього попиту, так і ситуації на світовому зерновому ринку. Якість зерна, обсяги врожаю та логістичні умови значною мірою впливають на рівень її реалізаційної вартості.

Ячмінь є однією з найдавніших і найпоширеніших зернових культур та має важливе господарське значення. Він широко використовується у продовольчій, кормовій та пивоварній промисловості, що забезпечує

стабільний попит на цю культуру. Завдяки короткому вегетаційному періоду ячмінь добре адаптується до різних ґрунтово-кліматичних умов і є привабливою культурою для фермерських господарств.

На внутрішньому ринку України ячмінь користується стабільним попитом як з боку переробних підприємств, так і з боку трейдерів. Ціна на продукцію формується залежно від урожайності, якості зерна та кон'юнктури світового ринку. Завдяки універсальному використанню ячмінь є економічно доцільною культурою для включення в структуру посівів фермерського господарства.

Гречка є важливою продовольчою культурою, яка займає особливе місце в структурі сільськогосподарського виробництва України. Вона цінується за високі харчові властивості, значний вміст білка та мінеральних речовин, що зумовлює стабільний попит на гречану крупу серед населення. Гречка є стратегічно важливою культурою з огляду на забезпечення внутрішнього ринку продуктами харчування.

На ринку України гречка переважно реалізується для внутрішнього споживання. Ціни на неї можуть зазнавати значних коливань залежно від обсягів виробництва та рівня імпорту. У зв'язку з цим вирощування гречки є важливим не лише з економічної, а й із соціальної точки зору, оскільки вона входить до переліку основних продуктів харчування населення.

Соняшник має надзвичайно важливе експортне значення. Він використовується як основна сировина для виробництва соняшникової олії, яка користується високим попитом як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Висока рентабельність робить соняшник однією з найбільш прибуткових культур для фермерських господарств.

## **2.4 Управління та організація виробництва**

Трудомісткість виробництва в сільському господарстві є важливим показником, що характеризує кількість трудових витрат, необхідних для

виращування та виробництва одиниці сільськогосподарської продукції. Цей показник вимірюється зазвичай у людино-годинах або людино-днях на гектар посівної площі або на центнер (тонну) продукції. Трудомісткість залежить від багатьох факторів: типу культури чи виду тваринництва, рівня механізації, технологічних процесів, кваліфікації працівників, кліматичних умов, а також організаційної структури підприємства [4].

Загальновідомо, що трудомісткість продукції  $T$ , люд.-год., розраховується за формулою:

$$T = T_{\text{ф}} / \text{ВП},$$

де  $T_{\text{ф}}$  – фактичний фонд робочого часу, людино-годин;

ВП – обсяг виробництва продукції (в натуральному або вартісному виразі).

Таблиця 2.1 - Трудомісткість виробництва

| Продукція     | Площа, га | Структура посівної площі, % | Затрати праці, люд.год. | Затрати праці всього, люд.-год. |
|---------------|-----------|-----------------------------|-------------------------|---------------------------------|
| Озима пшениця | 80        | 25                          | 18                      | 1440                            |
| Ячмінь        | 80        | 25                          | 12,5                    | 1000                            |
| Гречка        | 80        | 25                          | 6,4                     | 512                             |
| Соняшник      | 80        | 25                          | 17,4                    | 1392                            |
| РАЗОМ         | 320       | 100                         |                         | 4344                            |

Провівши розрахунки можна зазначити, що: загальна площа – 320 га; з них: озима пшениця – 80 га, озиме жито – 80 га, гречка – 80 га, соняшник – 80 га. Всього затрати праці становлять – 4344 люд/год. З них: озима пшениця – 1440 люд/год., ячмінь – 1000 люд/год., гречка – 512 люд/год., соняшник – 1392 люд/год.

Рекомендована кількість працюючих на підприємстві залежатиме від загальних витрат праці 4344 люд/год. та річного фонду робочого часу одного працюючого (1960 год. = 280 днів \* 7 год.). Тому на підприємстві буде 2

постійно працюючих. На сезонні роботи пов'язані з посівом та збиранням урожаю буде залучатися додаткова робоча сила.

Витрати на оплату праці становлять одну з ключових статей поточних витрат аграрного підприємства. Вони включають усі грошові виплати працівникам за виконання трудових обов'язків, зокрема основну та додаткову заробітну плату, премії, надбавки, компенсаційні виплати, оплату відпусток, а також обов'язкові нарахування на заробітну плату, такі як єдиний соціальний внесок.

Система оплати праці в сільському господарстві має певну специфіку, що пов'язана з сезонним характером робіт, нерівномірним розподілом трудового навантаження впродовж року та особливостями виробничих процесів у рослинництві й тваринництві. У періоди активних польових робіт — посіву, догляду за посівами та збирання врожаю — працівники зазвичай виконують великий обсяг роботи, часто з понаднормовим графіком. Це зумовлює збільшення витрат на оплату праці, оскільки у цей час активно застосовуються надбавки, премії, оплата за понаднормові години та відрядна форма оплати праці [1].

Таблиця 2.2 - Витрати на оплату праці

| Продукція     | Затрати праці<br>всього, люд.-<br>год. | Тарифна ставка,<br>грн | Загальні<br>витрати, грн. |
|---------------|----------------------------------------|------------------------|---------------------------|
| Озима пшениця | 1440                                   | 61,12                  | 88012,80                  |
| Ячмінь        | 1000                                   | 61,12                  | 61120,00                  |
| Гречка        | 512                                    | 61,12                  | 31293,44                  |
| Соняшник      | 1392                                   | 61,12                  | 85079,04                  |
| РАЗОМ         | 4344,00                                |                        | 265505,28                 |

За даними таблиці видно, що загальні витрати на оплату праці становлять 265505,28 грн. при діючій тарифній ставці – 61,12 грн.

## 2.5 План виробництва

Загальна площа для вирощування в плановому році сільськогосподарських культур становить 320 га.

Площа для вирощування озимої пшениці складатиме 80 га, ячмінь – 80 га, гречки - 80га, соняшника – 80 га.

Урожайність сільськогосподарських культур прогнозується на основі даних попередніх років, обсягів внесених мінеральних і органічних добрив.

Основний обробіток ґрунту для озимої пшениці, ячменю та соняшника проводиться восени, а для гречки — навесні. Передпосівна підготовка ґрунту під озимі культури включає закриття вологи агрегатом ДТ-75 з бороною С-11, вирівнювання поверхні ґрунту (ДТ-75+ВП-8), культивуацію (Т-150К+КПС-4) та прикочування (МТЗ-80+С-11+ККШ-6). Для соняшника також обов’язково виконуються операції із закриття вологи та культивації цими ж агрегатами. Підготовка ґрунту до сівби гречки передбачає весняну оранку на глибину 20–22 см (Т-150К+ПЛН-5-35) та подальшу культивуацію.

Посів усіх зазначених культур здійснюється за допомогою трактора МТЗ-80 у комплекті з сівалкою СПЧ-6. Догляд за посівами включає післяпосівне прикочування, досходове та повсходове боронування (Т-70С+С-11+ЗОР-0,7), а також внесення пестицидів з використанням обприскувача ОП-3200, агрегатованого з МТЗ-80. Для посівів соняшника обов’язковими є повсходове боронування та міжрядна обробка (МТЗ-80+КРН-4,2). Збирання врожаю озимої пшениці, ячменю, гречки та соняшника здійснюється із залученням іноземної збиральної техніки.

Отже розрахуємо валовий збір сільськогосподарських культур по формулі:

$$ВЗ = У * П_k \quad (2.2)$$

де ВЗ – валовий збір, ц;

У – урожайність (основної чи побічної) продукції відповідно основної, %;

П<sub>к</sub> – площа вирощування даної культури, га,

Валовий збір продукції визначається шляхом множення площі даної культури на відповідну урожайність (дивись таблицю 2.3).

Таблиця 2.3 - Виробництво продукції

| Продукція     | Площа, га | Урожайність ц/га | Валовий збір, ц |
|---------------|-----------|------------------|-----------------|
| Озима пшениця | 80        | 40               | 3200            |
| Ячмінь        | 80        | 30               | 2400            |
| Гречка        | 80        | 18               | 1440            |
| Соняшник      | 80        | 15               | 1200            |
| Разом         | 320       |                  | 8240            |

Валовий збір всього становить 8240 ц. З них: озима пшениця – 3200 ц., ячмінь– 2400 ц., гречка – 1440 ц., соняшник – 1200 ц.

Валове виробництво, товарна продукція, насіннєвий фонд та кормова база є ключовими складовими організації виробничої діяльності в аграрному секторі. Вони відображають рівень ефективності сільськогосподарського підприємства, забезпеченість ресурсами та потенціал для подальшого розвитку.

Товарна продукція — це частина валової продукції, яка реалізується на ринку. Вона включає ті обсяги, які були продані споживачам, заготівельним підприємствам, переробним заводам, елеваторам тощо. Товарна продукція є джерелом прибутку для господарства, тому її частка у структурі валового виробництва є важливим економічним показником.

Таблиця 2.4 - Баланс використання продукції

| Продукція     | Валове виробництво | Насіннєвий фонд | Кормова база | Товарний фонд |
|---------------|--------------------|-----------------|--------------|---------------|
| Озима пшениця | 3200               | 144             | 31           | 3025          |
| Ячмінь        | 2400               | 144             | 29           | 2227          |
| Гречка        | 1440               | 80              | 0            | 1360          |
| Соняшник      | 1200               | 4,8             | 0            | 1195,2        |
| РАЗОМ         | 8240               | 372,8           |              | 7807,2        |

Насінневий фонд в сумі становить: 372,8 ц, кормова база для продукції така: озима пшениця – 31, ячмінь – 9 ц., для гречки, соняшника – немає. За допомогою даних визначили товарний фонд, який становить: 7807,2 ц.

Матеріальні ресурси — це всі матеріали, які використовуються у процесі сільськогосподарського виробництва для забезпечення ефективної роботи підприємства та досягнення високих результатів. Основними матеріальними ресурсами, що використовуються в аграрному виробництві, є насіння, паливо та мастильні матеріали, мінеральні добрива та засоби захисту рослин.[2]

Витрати виробництва в сільському господарстві охоплюють усі ресурси, що споживаються у процесі виготовлення продукції. Залежно від способу включення до собівартості, їх поділяють на дві основні категорії. Прямі витрати — це витрати, безпосередньо пов'язані з виконанням сільськогосподарських робіт, і вони включаються до собівартості конкретних видів продукції, робіт чи послуг за прямим призначенням. Натомість непрямі витрати (або загальновиробничі) стосуються організації, управління та обслуговування виробництва, і не можуть бути віднесені до конкретного об'єкта безпосередньо.

Під час формування виробничої собівартості продукції сільськогосподарського підприємства витрати основної діяльності зазвичай групуються за такими статтями калькулювання: оплата праці, відрахування на соціальні заходи, витрати на насіння та посадковий матеріал, паливо та мастильні матеріали, добрива, засоби захисту рослин і тварин, корми, сировина та матеріали (без урахування зворотних відходів), роботи та послуги, витрати на ремонт необоротних активів, інші витрати на утримання основних засобів, а також загальновиробничі витрати.

Таблиця 2.5 - Потреба в матеріальних ресурсах

| № | Назва культури | Насіння |        | ПММ    |        | Мін. добрива |        | Засоби захисту |        | Органіка |        |
|---|----------------|---------|--------|--------|--------|--------------|--------|----------------|--------|----------|--------|
|   |                | На 1га  | всього | На 1га | всього | На 1га       | всього | На 1га         | всього | На 1га   | всього |
| 1 | Озима пшениця  | 180     | 14400  | 86     | 6880   | 120          | 9600   | 1,4            | 112    | 40       | 3200   |
| 2 | Ячмінь         | 180     | 14400  | 65     | 5200   | 80           | 6400   | 1,2            | 96     | 0        | 0      |
| 3 | Гречка         | 100     | 8000   | 60     | 4800   | 110          | 8800   | 1              | 80     | 0        | 0      |
| 4 | Соняшник       | 6       | 480    | 62     | 4960   | 180          | 14400  | 1              | 80     | 0        | 0      |
|   | Разом          |         | 37280  |        | 21840  |              | 39200  |                | 368    |          | 3200   |

Провівши розрахунки можемо зробити висновок, що потреба в насіння на підприємстві становить 37280 кг, ПММ – 21840 кг, мінеральні добрива – 39200 кг, засоби захисту рослин – 368 кг, органіка 3200 т по озимій пшениці.

Таблиця 2.6 - Витрати виробництва

| № | Назва культури | Стаття витрат, грн. |              |                   |        |                | Разом   |
|---|----------------|---------------------|--------------|-------------------|--------|----------------|---------|
|   |                | Насіння             | Мін. добрива | Органічні добрива | ПММ    | Засоби захисту |         |
| 1 | Озима пшениця  | 132480              | 230400       | 640000            | 220160 | 31920          | 1254960 |
| 2 | Ячмінь         | 129600              | 192000       | 0                 | 166400 | 27360          | 515360  |
| 3 | Гречка         | 160000              | 264000       | 0                 | 153600 | 22800          | 600400  |
| 4 | Соняшник       | 9120                | 388800       | 0                 | 158720 | 22800          | 579440  |
|   | Всього         | 431200              | 1075200      | 640000            | 698880 | 104880         | 2950160 |

В даній таблиці прорахували витрати на насіння – 431200 грн, мінеральні добрива – 1075200 грн, органічні добрива - 640000 грн, паливо-мастильні матеріали – 698880 грн, засоби захисту – 104880 грн, та прорахували що разом : 2 950160 грн.

Основні засоби — це матеріальні ресурси, які підприємство використовує з метою участі у виробництві продукції, наданні послуг, передачі в оренду або для виконання адміністративних, соціально-культурних функцій. Їх характерною ознакою є тривалий термін експлуатації — понад один рік [2].

Таблиця 2.7 - Наявність технічних ресурсів

| Назва             | Балансова вартість, грн. |
|-------------------|--------------------------|
| Т-150К            | 120000                   |
| Е-70С             | 85000                    |
| МТЗ-80            | 42000                    |
| ПЛН-5-35          | 12500                    |
| КСП-4             | 15200                    |
| ССТ-12            | 12000                    |
| С-11+ЗОР0,7       | 0                        |
| КФ-5,4            | 0                        |
| УСМК              | 0                        |
| С-11+ККШ-6        | 14100                    |
| СПЧ-6             | 16000                    |
| КРН-4,2           | 0                        |
| ОП-3200           | 15400                    |
| БМ-6              | 18500                    |
| 2ПТС-4            | 12500                    |
| РКС-6             | 0                        |
| СПС-4,2           | 12400                    |
| ГАЗ-53            | 0                        |
| КАМАЗ 5110        | 64000                    |
| КЗС               | 12000                    |
| <b>Всього</b>     | <b>451 600</b>           |
| Ангар для техніки | 32500                    |
| Зерносклад        | 38000                    |
| <b>Разом</b>      | <b>522 100</b>           |

Провівши розрахунок по всім основним засобам підприємства - загальна сума обладнання та автотранспорту: 415 600 грн., а разом з будівлями сума становить: 522 100 грн.

Особливістю амортизації в сільському господарстві є сезонність виробництва, що впливає на нерівномірність використання техніки та обладнання протягом року.

Класифікаційний перелік груп основних засобів та інших необоротних активів у Податковому кодексі:

група 1 — земельні ділянки;

група 2 — капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом;

група 3 — будівлі, споруди, передавальні пристрої;

група 4 — машини та обладнання, з них: електронно-обчислювальні машини, інші комп'ютерні програми, інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони;

група 5 — транспортні засоби;

група 6 — інструменти, інвентар (меблі);

група 7 — тварини;

група 8 — багаторічні насадження;

група 9 — інші основні засоби;

група 10 — бібліотечні фонди, архівні документи;

група 11 — малоцінні необоротні матеріальні активи;

група 12 — тимчасові (нетитульні) споруди;

група 13 — природні ресурси;

група 14 — інвентарна тара;

група 15 — предмети прокату;

група 16 — довгострокові біологічні активи.

Сума витрат на амортизаційні відрахування визначається за формулою

$$A = \frac{B_n \times H_a}{100}, \quad (2.3)$$

де  $B_n$  — балансова вартість основних засобів на початок планового року, грн...

$H_a$  — норма відрахувань, %.

Річні норми амортизаційних відрахувань у % від балансової вартості в розмірах: 3 група — 5%, 4 група — 20%, 5 група — 20%.

Розрахунок сум витрат на амортизаційні відрахування (див. в таблиці 2.8).

Таблиця 2.8 - Визначення амортизації

| Основні засоби виробництва | Балансова вартість, грн. | Знос,% | Амортизація, грн. |
|----------------------------|--------------------------|--------|-------------------|
| Будівлі                    | 70 500                   | 5      | 3525              |
| Автотранспорт              | 64 000                   | 20     | 12800             |
| Трактори                   | 247 000                  | 20     | 49400             |
| Комбайни                   | 0                        | 20     | 0                 |
| С/гмашини                  | 128 600                  | 20     | 25 720            |
| Обладнання                 | 12 000                   | 20     | 2400              |
| Всього                     | 522 100                  | -      | 93 845            |

Маючи показники балансової вартості та зносу, визначили амортизацію, яка становить: будівлі – 3525 грн, автотранспорт – 12800 грн, трактори – 49400 грн, комбайни – 0 грн, с/г машини – 25720 грн, обладнання – 2400 грн, всього: 93 845 грн.

Оренда землі - це засноване на договорі строкове платне володіння і користування земельною ділянкою, необхідною орендареві для проведення підприємницької та інших видів діяльності.

За відсутності ринку землі сільськогосподарського призначення, на якому відбуваються операції з купівлі-продажу земельних ділянок, на сьогоднішній день в Україні розвивається ринок оренди землі [4].

Згідно Закону України «Про оренду землі» в редакції від 08.11.2024 р. строк оренди сільськогосподарських угідь для ведення товарного сільськогосподарського виробництва визначається за згодою сторін, але не може бути меншим як 7 років і перевищувати 50 років.

Таблиця 2.9 - Визначення орендної плати

| Орендна плата | Площа, га | Вартість 1 га, грн | % | Всього за 1 га | Всього, грн. |
|---------------|-----------|--------------------|---|----------------|--------------|
|---------------|-----------|--------------------|---|----------------|--------------|

|  |     |          |   |         |           |
|--|-----|----------|---|---------|-----------|
|  | 260 | 28159,00 | 5 | 1407,95 | 366067,00 |
|--|-----|----------|---|---------|-----------|

Висновок: по результатам таблиці орендна плата за 1 га становить – 28159,00грн, а всього за площу 260 га, яка орендована – 366067,00 грн.

Страховання врожаю — це форма добровільного страхування, яка захищає майнові інтереси сільськогосподарських виробників, пов’язані з вирощуванням продукції. Це не обов’язковий, а добровільний вид страхування, що укладається на основі договору між страхувальником і страховиком. В обмін на сплату страхової премії, страховик бере на себе зобов’язання виплатити страхове відшкодування у випадку настання подій, передбачених умовами договору.

Страховання охоплює ризики, які можуть призвести до втрат врожаю або продукції, зокрема: град, вогонь, заморозки, крижана кірка, вимерзання, селеві потоки, бурі, урагани, зливи, повені, паводки, надмірні опади, посуха або зневоднення (на зрошуваних землях) [1].

Таблиця 2.10 - Страховання врожаю

| Вид продукції | Урожайність, ц/га | Валовий збір, ц | Ціна 1 ц, грн.. | Вартість врожаю, грн.. | Страхова ставка,% | Сума страхового внеску, грн. |
|---------------|-------------------|-----------------|-----------------|------------------------|-------------------|------------------------------|
| Озима пшениця | 40                | 3200            | 750             | 2400000                | 0,5               | 12000,00                     |
| Ячмінь        | 30                | 2400            | 550             | 1320000                | 0,5               | 6600,00                      |
| Гречка        | 18                | 1440            | 950             | 1368000                | 0,5               | 6840,00                      |
| Соняшник      | 15                | 1200            | 1400            | 1680000                | 0,5               | 8400,00                      |
| Разом         |                   | 8240            |                 | 6768000                |                   | 33840,00                     |

За показниками урожайності, валового збору та ціни, визначили вартість врожаю всього: 6 768000 грн, з них: озима пшениця - 2400000 грн, ячмінь - 1320000 грн, гречка – 1368000 грн, соняшник - 1680000 грн. Також за допомогою страхової ставки визначили суму страхового внеску всього : 33 840,00 грн.

Таблиця 2.11 – Кошторис витрат

| Види витрат                  | Сума, грн. |
|------------------------------|------------|
| Насіння та посівний матеріал | 431200     |
| Мінеральні добрива           | 1075200    |
| Органічні добрива            | 640000     |
| Засоби захисту рослин        | 104880     |
| ПММ                          | 698880     |
| Оплата праці                 | 265505,28  |
| Амортизація                  | 93845      |
| Орендна плата                | 366067,00  |
| Страхові внески              | 33840,00   |
| Інші                         | 37094,17   |
| Всього                       | 3746511,45 |

Прорахувавши всі витрати підприємства визначили інші витрати 1% від загальних витрат, які складають: 37094,17 грн. А всього витрати становлять: 3 746511,45 грн.

Собівартість продукції — це сукупність усіх витрат підприємства, пов'язаних із виробництвом та реалізацією продукції, виконанням робіт або наданням послуг. Вона відображає фактичні затрати ресурсів (матеріальних, трудових, енергетичних, фінансових) на виготовлення одиниці продукції або партії продукції.

Важливість показника собівартості полягає в тому, що саме він дозволяє визначити прибуток підприємства (як різницю між доходом від реалізації і витратами на виробництво), формувати цінову політику, оцінювати ефективність управління витратами та приймати стратегічні рішення щодо виробничої діяльності. [3]

## 2.6. План маркетингу

Виручка від реалізації — це загальна сума коштів, отриманих підприємством за реалізовану продукцію, виконані роботи або надані послуги протягом певного періоду. Вона відображає загальний обсяг продажів у грошовому вираженні до вирахування будь-яких витрат чи податків. Виручка є важливим показником господарської діяльності, оскільки показує, скільки підприємство фактично заробило від основної діяльності. [5]

Чистий дохід від реалізації — це фактична сума коштів, яка залишається у розпорядженні підприємства після виконання зобов'язань перед державою та контрагентами.

Таблиця 2.12. Собівартість продукції

| № | Назва культури | Насіння | Мін. добрива | Органічні добрива | ПММ    | Засоби захисту | Оплата праці | Аморт    | Оренда    | Інші     |                 | Всього     |              | собівартість |
|---|----------------|---------|--------------|-------------------|--------|----------------|--------------|----------|-----------|----------|-----------------|------------|--------------|--------------|
|   |                |         |              |                   |        |                |              |          |           |          | Страхові внески |            | Валовий збір |              |
|   | 1              | 2       | 3            | 4                 | 5      | 6              | 7            | 8        | 9         | 10       | 11              | 12         | 13           | 14           |
| 1 | Озима пшениця  | 132480  | 230400       | 640000            | 220160 | 31920          | 88012,80     | 23461,25 | 91516,75  | 9273,54  | 12000,00        | 1479224,34 | 3200         | 462,26       |
| 2 | Ячмінь         | 129600  | 192000       | 0                 | 166400 | 27360          | 61120,00     | 23461,25 | 91516,75  | 9273,54  | 6600,00         | 707331,54  | 2400         | 294,72       |
| 3 | Гречка         | 160000  | 264000       | 0                 | 153600 | 22800          | 31293,44     | 23461,25 | 91516,75  | 9273,54  | 6840,00         | 762784,98  | 1440         | 529,71       |
| 4 | Соняшник       | 9120    | 388800       | 0                 | 158720 | 22800          | 85079,04     | 23461,25 | 91516,75  | 9273,54  | 8400,00         | 797170,58  | 1200         | 664,31       |
|   | Всього         | 431200  | 1075200      | 640000            | 698880 | 104880         | 265505,28    | 93845    | 366067,00 | 37094,17 | 33840,00        | 3746511,45 | 8240         |              |

В даній таблиці розраховували всього витрат , які становлять 3746511,45 грн, та розраховували собівартість культур: озима пшениця – 462,26 грн/ц, ячмінь 294,72 грн/ц, гречка – 529,71 грн/ц, соняшник – 664,31 грн./ц

Таблиця 2.13 - Виручка від реалізації продукції

| Продукція     | Місяці   |                 |          |                 |          |                 | Всього   |                 |                   |
|---------------|----------|-----------------|----------|-----------------|----------|-----------------|----------|-----------------|-------------------|
|               | Вересень |                 | Жовтень  |                 | Листопад |                 |          |                 |                   |
|               | Обсяг, ц | Ціна,<br>грн/ц. | Обсяг, ц | Ціна,<br>грн./ц | Обсяг, ц | Ціна,<br>грн/ц. | Обсяг, ц | Ціна,<br>грн./ц | Вартість,<br>грн. |
| Озима пшениця | 1815     | 750             | 605      | 750             | 605      | 750             | 3025     | 750             | 2268750           |
| Ячмінь        | 556,75   | 550             | 1113,5   | 550             | 556,75   | 550             | 2227     | 550             | 1224850           |
| Гречка        |          | 950             | 680      | 950             | 680      | 950             | 1360     | 950             | 1292000           |
| Соняшник      |          | 1400            | 597,6    | 1400            | 597,6    | 1400            | 1195,2   | 1400            | 1673280           |
| Всього        | 2371,75  |                 | 2996,1   |                 | 2439,35  |                 | 7807,2   |                 | 6458880           |

Висновок: прорахувавши обсяг продукції за вересень, жовтень, листопад визначили, що: у вересні обсяг становить – 2371,75 ц., у жовтні – 2996,1 ц, у листопаді – 2439,35 ц. Вартість продукції всього: 6 458880 грн., з них: озима пшениця вартість - 2268750 грн, ячмінь - 1224850 грн, гречка - 1292000 грн, соняшник - 1 673280 грн.

## 2.7 Фінансовий план

Хоч основним джерелом фінансування сільського господарства залишаються власні кошти, роль кредитування останнім часом помітно зростає. Кредит — це гроші або матеріальні цінності, які кредитор тимчасово передає позичальнику під відсоток. Існують різні види кредиту: фінансовий (гроші), товарний (у вигляді товарів) та під цінні папери, які засвідчують боргові зобов'язання.

Для втілення проекту підприємству потрібен кредит у розмірі 2950160 грн., який планується отримати в АТ«Райффайзен Аваль» м. Охтирка. Наданий кредит буде використаний на придбання насіння, добрив, засобів захисту та пально-мастильних матеріалів. Строк надходження грошей на розрахунковий рахунок — перша декада березня планового року. Підприємство здатне виконати умови банку, згідно з якими кредит буде наданий на строк 12 місяців під 30% річних. Нарахування та виплата відсотків за користування кредитом здійснюватимуться кожного місяця з моменту отримання кредиту до останнього місяця його використання включно. Сума кредиту повертається також в кінці кожного місяця.

Як заставу під кредит ФГ «Колос України» пропонує власні основні засоби виробництва.

За користування банківським кредитом підприємство має сплатити 885048 грн.(дивись таблицю 2.14).

Таблиця 2.14 - Розрахунок нарахування відсотків

| Показники                                     | Сума, грн. |
|-----------------------------------------------|------------|
| Потреба в кредиті – всього                    | 2950160    |
| в. т.ч. насіння та посівний матеріал          | 431200     |
| ПММ                                           | 698880     |
| Добрива та засоби захисту рослин              | 1820080    |
| Період кредитування, місяців                  | 12         |
| Процентна ставка короткострокового кредиту, % | 30         |
| Плата по проценту за кредит, грн.             | 885048     |

Розрахунки показують, що потреба в кредиті становить - 2 950160 грн, а плата по проценту за кредит – 885048,00 грн.

Чистий прибуток — це те, що залишилось у підприємства "в кишені" після того, як усе сплачено: і податки, і комунальні послуги, і оренда землі, і зарплата офісним працівникам, бухгалтерам, керівнику, і проценти банку за кредити, й інші витрати. Це найважливіший показник, бо він говорить про те, наскільки ефективно працює підприємство в цілому.

Рентабельність — це показник ефективності. Він показує, наскільки вигідно підприємству займатися тим, чим воно займається. Це як оцінка продуктивності: скільки прибутку приносить кожна вкладена гривня. [2]

Таблиця 2.15. Фінансові результати діяльності

| Показники                        | Сума, грн.  |
|----------------------------------|-------------|
| Виручка від реалізації продукції | 6458880     |
| Матеріальні затрати              | 3746511,45  |
| Відсотки за кредит               | 885048      |
| Валовий прибуток                 | 2712368,55  |
| Податок на прибуток 18%          | 488226,3385 |
| Чистий прибуток                  | 2224142,21  |
| Рентабельність, %                | 59          |

Згідно даного бізнес-плану валовий прибуток підприємства становить 2712368,55 грн, чистий прибуток 2224142,21 грн, рівень рентабельності складає 59 %, що є досить високим показником ефективної діяльності підприємства.

## 2.8. Ризики і шляхи їх зниження

Сільське господарство є однією з провідних галузей економіки, що забезпечує населення продовольством, сировиною для промисловості та формує експортний потенціал країни. Водночас аграрна сфера значною мірою залежить від зовнішніх

чинників, що зумовлює високий рівень ризику та ускладнює отримання стабільних фінансових результатів. [4]

Основні ризики у сільському господарстві поділяються на кілька груп. До природно-кліматичних ризиків належать несприятливі погодні умови, стихійні лиха, хвороби рослин і тварин, а також шкідники, частота яких зростає внаслідок кліматичних змін. Економічні ризики пов'язані з коливанням цін на продукцію, змінами валютного курсу та вартості ресурсів. Фінансові ризики проявляються через обмежений доступ до кредитування та нестабільність фінансової підтримки. Технологічні ризики виникають через використання застарілих технологій і недотримання агротехнічних вимог, а соціальні — через дефіцит кваліфікованих кадрів і міграцію трудових ресурсів. Окрему групу становлять правові та політичні ризики, зумовлені змінами законодавства та економічною нестабільністю. [3]

Ефективне управління ризиками в аграрному секторі передбачає застосування комплексу заходів, спрямованих на зменшення їх негативного впливу. Серед основних інструментів виділяють аграрне страхування, впровадження сучасних технологій, дотримання науково обґрунтованих сівозмін, диверсифікацію виробництва, підвищення кваліфікації працівників, а також розвиток кооперації між виробниками. Реалізація цих заходів сприяє підвищенню стійкості сільськогосподарських підприємств і забезпеченню їх сталого розвитку.

### **3 ОХОРОНА ПРАЦІ**

#### **3.1. Загальні положення**

Охорона праці— це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності.

Безпека праці— умови праці на об'єктах матеріального виробництва, зокрема промисловості, транспорту тощо, що виключають вплив небезпечних і шкідливих факторів на працюючих. Безпека праці підтримується шляхом виконання комплексу заходів щодо запобігання травматизму, захворювань і аварій.

Система управління охороною праці підприємства є складовою, невід'ємною частиною загальної системи управління виробництвом. Її впровадження і функціонування реалізується шляхом визначення посадових обов'язків суб'єктів управління в господарстві стосовно завдань з охорони праці та сумлінного їх виконання. Вона побудована на основі Закону України «Про охорону праці», Наказу Мінсоцполітики від 29.08.2018 № 1240. «Про затвердження Правил охорони праці у сільськогосподарському виробництві», вимог ДСТУ OHSAS 18001:2010 «Системи управління гігієною та безпекою праці. Вимоги» (далі - ДСТУ OHSAS 18001:2010).

Вимоги безпеки до виробничого обладнання та організації робочих місць визначено Правилами охорони праці у сільськогосподарському виробництві, затвердженими наказом Міністерства соціальної політики України від 29.08.2018 № 1240(далі - Правила).

Обладнання, під час експлуатації якого можливе виділення шкідливих речовин у повітря робочої зони, має бути обладнане місцевою вентиляцією. Пуск місцевої вентиляції має бути заблокований із пуском технологічного обладнання.

Рівень шуму виробничого обладнання не має перевищувати встановлених норм. У разі перевищення допустимих норм шуму робочої зони працівники мають бути забезпечені засобами індивідуального захисту органів слуху.

Трубопроводи, запірна арматура, насоси і вмістища, розміщені у теплицях, які використовують під час застосування гербіцидів та агрохімікатів, мають бути герметично закритими. Гальма засобів малої механізації (підвісних транспортних ліній, стрічкових транспортерів, електричних талів, візків, що переміщуються надгрунтовими реєстрами тощо), які застосовують під час збирання урожаю і транспортування його у складські приміщення, мають бути справними та зблокованими з пусковими пристроями. Вимоги безпеки під час експлуатації сільськогосподарської техніки.

Експлуатація сільськогосподарських машин (сільськогосподарських тракторів, їх причепів і змінних причіпних машин, систем складових частин та окремих технічних вузлів) має здійснюватися з урахуванням вимог експлуатаційної документації.

Вузли та елементи сільськогосподарських машин, що рухаються, обертаються та можуть становити небезпеку, мають бути огорожені захисними кожухами, які забезпечують безпеку працівників.

Перед виконанням робіт треба переконатися, що дроти повітряних ліній електропередач не буде зачіпати техніка, проїжджаючи під ними. Під час проїзду сільськогосподарської техніки потрібно дотримуватися безпечної дистанції.

### **3.2 Безпека польових робіт під час воєнного стану**

З метою створення безпечних і безаварійних умов праці у суб'єктів господарювання сільського господарства та мінімізації ризиків виникнення нещасних випадків на виробництві під час проведення польових робіт в умовах воєнних (бойових) дій в Україні, Держпраці пропонує роботодавцям вжити такі заходи:

1. Заборонити проведення сільськогосподарських польових робіт у регіонах, що розташовані безпосередньо у зонах ведення бойових дій та на незначній відстані від них.

2. Перед проведенням польових робіт роботодавцям, спільно з представниками відповідних структурних підрозділів МВС та ДСНС, організувати перевірку сільськогосподарських угідь та прилеглих ділянок на предмет наявності снарядів, вибухових пристроїв та інших предметів і матеріалів, що створюють або можуть створити загрозу працівникам сільського господарства (особливо у зонах прилеглих до ведення бойових дій).

3. Перед проведенням польових робіт організувати позапланові інструктажі з питань охорони праці працівників щодо дій посадових осіб та виробничого персоналу суб'єктів господарювання у разі початку бойових дій (артилерійські обстріли, бомбардування тощо).

4. Розробити плани евакуації персоналу перед початком та під час проведення бойових дій та плани ліквідації аварійних ситуацій з мінімальним рівнем загрози життю та здоров'ю працюючих.

5. Забезпечити належний моніторинг за технічним станом сільськогосподарських машин, які планується використовувати під час польових робіт, у тому числі:

- заборонити використання несправної техніки, у тому числі з відсутністю електростартерного запуску двигуна;
- з метою забезпечення безаварійної роботи машин, механізмів, устаткування та попередження випадків виробничого травматизму роботодавцям необхідно організувати ефективну роботу служб технічного контролю, обслуговування та ремонту техніки.

6. Організувати проведення польових робіт в умовах достатньої видимості, виключно у денний час.

7. Доставку, транспортування та ручне перенесення обладнання, устаткування, добрив та інших матеріалів до місця безпосереднього виконання робіт, потрібно здійснювати у відповідності до розроблених безпечних

маршрутів, з якими ознайомлені усі працівники, які будуть виконувати зазначені роботи.

8. Вжити заходів щодо створення належних і безпечних умов праці, особливо в місцях концентрації працівників і устаткування, розташованих на значній відстані від населених пунктів, шляхом забезпечення у разі потреби надання працівникам невідкладної медичної допомоги в польових умовах та створення пунктів обігріву (за необхідності).

9. Для організації оперативної комунікації між працівниками у полі та негайного інформування їх у разі створення небезпечної для їх життя та здоров'я ситуації, забезпечити машиністів тракторних бригад засобами зв'язку.

## ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

На основі проведених розрахунків та аналізу ринку можна зробити висновок, що діяльність фермерського господарства «Колос України» є економічно доцільною, конкурентоспроможною та перспективною. Основна спеціалізація господарства — вирощування озимої пшениці, ячменю, гречки та соняшника — відповідає сучасному попиту на внутрішньому та зовнішньому аграрних ринках. Вибір цих культур дозволяє ефективно використовувати земельні ресурси, підтримувати родючість ґрунту за рахунок сівозміни та знижувати ризики, пов'язані з ринковими коливаннями цін.

Господарство має належну земельну базу, необхідну техніку, кваліфікованих працівників, а також досвід у вирощуванні сільськогосподарських культур. Завдяки грамотному плануванню агротехнічних заходів, використанню сучасних добрив та якісного насіння, очікується отримання стабільних врожаїв та прибутку. Окупність інвестиційних витрат прогнозується протягом 2–3 років. Проект також має позитивний соціально-економічний ефект — створення робочих місць у сільській місцевості, розвиток інфраструктури та сприяння продовольчій безпеці регіону.

Потенційні ризики, пов'язані з несприятливими погодними умовами, хворобами рослин та ринковими змінами, можуть бути мінімізовані завдяки агрострахуванню, диверсифікації посівів, збереженню фінансових резервів і налагодженню довгострокових партнерств зі збутовими компаніями та переробними підприємствами.

Інвестування в господарство з гарантованим поверненням коштів протягом 3 років із можливістю подальшої участі у прибутках підприємства. Бізнес є прибутковим і має потенціал для масштабування.

Проведені попередні розрахунки господарської діяльності фермерського господарства «Колос України» у 2026 році дають підстави стверджувати, що

підприємство отримає чистий прибуток у сумі 2224142,21 грн., що забезпечить рентабельність на рівні 59 відсотки.

### **СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**

- [1] <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/16c23310-4666-4419-abea>
- [2] <https://library.nusta.edu.ua/depository.pdf>
- [3] [https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/6511/1/19.pdf?utm\\_source](https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/6511/1/19.pdf?utm_source)
- [4] <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/.pdf>
- [5] <http://repository.vsau.org/getfile.php/26851.pdf>



